

oktatás és életközelség biztosítása idején — ez feltétlenül megoldandó feladat minden kutatói terület számára.

A szovjet neveléstudomány újabb erőfeszítéseket tesz a felnövekvő nemzedék nevelése hatékonyságának növelése érdekében. Korszerű eszközök kimunkálásában példát mutat egész neveléstudományunk számára. Iskolai életünk belső kérdéseinek elrendezése és meg-

oldása, de egész társadalmi életünk is azt igényli, hogy tétovázás nélkül, alkotó módon hasznosítsuk mindazt, ami kitűzött céljaink elérését meggyorsítja s még eredményesebb tevékenységet biztosít nemcsak a kutatómunka, de egész nevelésügyünk alakulása szempontjából is.

PETRIKÁS ÁRPÁD

A SZAKMAI-TECHNIKAI KÉPZÉS KÉRDÉSEI A NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

A FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

1. ZELEŃKO: Munkáskaderképzés a jelenlegi szakaszban (Szocialiszticeszkij Trud 1962. 1. jsz.).
2. BELKIN: A szakmai-technikai képzés kérdéseinek tudományos feldolgozásáról (Professzionalso Techniceszkozje Obrazovanyije 1960. 7. sz.).
3. KOROBKO: A tudományos intézetek legfontosabb feladata (Prof. Tech. Obr. 1962. 1. sz.).
4. AJSENBERG: A szakmai pedagógia tárgya és feladata (Prof. Techn. Obr. 1961. 8. — A hozzászólások ugyanott: 1962. 7. sz.).
5. AJSENBERG: Az UNESCO nemzetközi ajánlása a technikai oktatás anyagából (Párizs, 1961. UNESCO dokumentáció).
6. WEISBLAND: Nemzetközi kongresszus a szakmunkásképzés kérdéseiről (Iparitanulóképzés, 1958. 3. sz.).
7. WEISBLAND: Nemzetközi szerv a szocialista országok szakoktatási tapasztalatainak kicserélésére (Iparitanulóképzés, 1960. 5. sz.).
8. KUTAS J.—ANDRÁS L.: Számoló az első nemzetközi iparitanulóképzési pedagógiai szemináriumról (Iparitanulóképzés, 1960. 7. és 8., 9. sz.).
9. KUTAS J.—ANDRÁS L.: Informationsmaterial über einige grundlegende Fragen der Berufsausbildung in den sozialistischen Ländern (Deutsches Institut für Berufsausbildung, Berlin, 1960.).
10. KUTAS J.—ANDRÁS L.: Professzionalso Techniceszkozje Obrazovanyije c CCCP (Moszkva 1961.).

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet volt az első fórum, amely 1930-ban foglalkozni kezdett a szakmai-technikai képzés kérdéseivel. A Szervezet VI. Nemzetközi Kongresszusa 1958-ban zajlott le Rómában. A Kongresszuson Európa 15 államának szakmunkásképzéssel foglalkozó szakemberei, tudományos és gyakorlati pedagógus dolgozók vettek részt, többek közt franciák, nyugat-németek, osztrákok, belgák, svájciak, svédek, jugoszlávok stb. Részt vett a kongresszuson a szovjet delegáció is, élén ZELEŃKO elvtárrsal.

A plenáris üléseken és a tagozati megbeszéléseken két alapvető kérdést vitattak meg: a szakmai-technikai képzésnek a termelés gépesítésével és automatizálásával kapcsolatos feladatait, valamint a szakmai-technikai oktatási intézmények részére való pedagógusképzés kérdéseit.

A kongresszus több résztvevője, különösen a klerikális körök képviselői sokat beszéltek arról is, hogy meg kell javítani a jövő szakmunkásainak „szociális nevelését”. Ezekből a hozzászólásokból ki lehetett venni azt a riadságot, amit az említett körök képviselői éreztek

afelett, hogy a munkásifjúságra gyakorolt ideológiai és erkölcsi hatásuk mindjobban csökken. Erélyesen követelték a szakmai iskolákban, az ifjúság körében folytatott nevelőmunka fokozását, persze a burzsoá ideológia jellegének megfelelően.

A kongresszus komoly figyelmet fordított az ifjúság szakmai tudásával összefüggő kérdésekre. Beszámoltak arról, hogy Franciaországban, Olaszországban és Nyugat-Németországban rendszeres tudományos kutatómunkát folytatnak ezen a téren. Speciális központokat létesítettek pl. a munkaléktan kérdéseinek tanulmányozására és tudományos kidolgozására is.

A kongresszus felhívta az illetékeseket, hogy feltétlenül javítsák meg a szakmai-technikai tanintézetek tanárainak és szakoktatóinak képzését. Ezzel kapcsolatban azt is hangsúlyozták, mennyire fontos új tantervek kidolgozása a szakoktatók képzéséhez, a pedagógiai és különösen a pszichológiai ismeretek nyújtása, valamint a széles körű műszaki és termelési ismeretek biztosítása.

A Munkaügyi Szervezet 1961-es Konferenciája már teljes egészében a most felszabadult volt gyarmati országok megsegítésének módszereiről tárgyalt. A Szovjetunión kívül Magyarország is jelentős szerepet kapott ebben a segítségnyújtásban (pl. 1963-ban kéthetes tanfolyamon vesznek részt ezen országok szakemberei hazánkban és tanulmányozni fogják a szakmunkásképzés megszervezését és módszereit).

A különböző országok illetékesei a maguk érdekeinek megfelelően tehát nemcsak hazai, hanem nemzetközi vonatkozásban is igyekeznek a szakmai-technikai képzés fejlesztésében eredményeket elérni. Ezt mutatja az is, hogy 1960 végén a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet felvetette, miszerint most már ideje lenne a szakmai-technikai képzés egészével (alsó, közép- és felsőfokon) együttesen foglalkozni és javasolták, hogy az UNESCO tűzze napirendre ennek a kérdésnek széles körű megvitatását. Ennek alapján állította össze az UNESCO titkársága azt az anyagot, amelyet 1961 októbere után megküldtek minden állam-

nak. S amelynek megvitatására az 1962. évi közgyűlésen került sor. Az UNESCO szakmai technikai képzési vitaanyaga 10 fejezetre oszlik. Az első fejezet a technikai oktatás „vezérelveit” próbálja tisztázni, és általánosan felveti az oktatás fogalmát is.

Az UNESCO ajánlás második fejezete a terminológia problémáját veti fel. Megállapítja, hogy az oktatással és a technikai oktatással kapcsolatos fogalmak — az országoként változó körülmények miatt — tartalmi jegyeikben távolról sem azonosak. Ezért az elkövetkezendő viták egyik fontos kérdése a definíciókban való egyértelműség kialakítása. A szöveg hivatkozik az 1959-es brüsszeli nemzetközi értekezletre, ahol már többé-kevésbé tisztázták is az oktatás, a technikai oktatás és az általános oktatás fogalmait.

Az anyag koncepciója szerint az oktatás fogalma alkalmazandó minden tervszerű információra, tanításra, képzésre, gyakorlásra, amikor a tanulók értelmének formálását végzzük. Ugyanakkor a pedagógusok az oktatás fogalmának értelmezésében két véglelet állapítanak meg: az egyik szerint az oktatás fogalmán az általános irányú ismeretek nyújtását kell érteni, a másik szerint viszont az ismeretek gyakorlati alkalmazásának oktatását.

A terminológiai problémák közt továbbá felvetődik a technikus és mérnöki elnevezés problémája, amelynek jelentéstartalma országonként eltérő. Kívánatosnak tartják a meg egyezést a követelményekben és a tanulás körülményeiben.

A harmadik fejezet a technikai oktatás általános céljait igyekszik feltárni. Ez a fejezet meglehetősen általánosságokban mozog, ezért kevésbé viszi előbbre az erre vonatkozó eddigi állásfoglalást. Mint nemzetközi anyagban azonban pozitívumként könyvelhetjük el azt az általános törekvést, amely szerint a technikai oktatást — szemben az eddigi gyakorlattal — össze kell kapcsolni az intellektuális neveléssel. Nyugati viszonylatokat értve alatta, a következőket olvashatjuk ebben a fejezetben: „Az inas nevelése általában idomítást jelent még ma is, jóllehet a kultúra egyre fokozódó kibontakozása miatt a réginel nagyobb gondot kell fordítani a szakmai képzésre. Ha sikerül összekapcsolni az általános és a szakmai oktatást, akkor nagy lépést teszünk előre napjaink civilizációjának általánosításában és elfogadtatásában. A technikai gondolkodást az általános értelmi neveléssel kell előkészíteni úgy, hogy a szükséges tudományos ismeretek befogadására elég alkal- muk és idejük legyen a tanulónak.” Persze itt felmerül a probléma, hogy milyen tartalmú legyen az az általános képzés, melyet a szakmai oktatással össze akarnak kapcsolni?

A negyedik fejezetben az UNESCO anyag azt ajánlja, hogy a kormányok adjanak lehető-

séget a technikai oktatás minőségi emelésére, tanulmányozzák a szükségleteket, tegyenek ez ügyben előterjesztést, biztosítsák a szükséges gazdasági és személyi feltételeket, végül tegyék a technikai oktatást tudományos tanulmányozás tárgyává. Tanulmányozzák nemzeti oktatási formáikat, annak sajátosságait és színvonalát. Ezen belül javasolják az alábbi kérdésekkel való foglalkozást: 1. Az alpműveletek meghatározása; 2. Az általános módszerek megállapítása a gyakorlati munkafolyamatokban; 3. Melyek a specializált munkák határai; 4. Melyik az a szint, amelyért felelősséget lehet vállalni.

A fejezet a továbbiakban a következőket sürgeti: „Meg kell találni a technikai oktatás megfelelő helyét a hagyományos oktatásban úgy, hogy az a kellő mértékben független legyen sajátos karaktere és jelentősége alapján. „... Általában és elsődlegesen — a technikai oktatással kapcsolatos kérdések — tartozzanak az oktatásügyi minisztériumhoz, mert annak lehetőségei vannak a megfelelő módszerek kutatásához is.” „... A technikai oktatás tervét részletesen dolgozza ki egy olyan szerv, amely megfelelően tanulmányozta az ország gazdasági fejlődését, abban az ipari és szociális fejlődést, és amelynek elég erős befolyása van a technikai oktatás illetékes szervezeteire, terveire (tanterveire) és módszereire.”

Az ötödik fejezet a technikai oktatás szervezeti felépítésével foglalkozik. Megállapítja, hogy „demokratikus államban nincs többféle ifjúság. Az iskolák feladata a különböző osztályokhoz tartozók esetében is: a testvériesülés felé kell vezetni őket”. Láthatóan előtérbe kerül a burzsoáz érdekek, az osztálybéke hirdetése, a munkásosztály forradalmiságának leszerelése, most már mint konkrét pedagógiai cél.*

A szakmai-technikai képzésnek két fő típusát emelik ki: az egyik típus az iskolaszertű megoldás, a másik az olyan helyszíni képzés (üzemi, műhelyi, kőiparosí), ahol a mester a tanulót csupán egyéni tapasztalatai alapján tanítja. Megjegyzik, hogy az utóbbi időben sok helyen lényeges közeledés tapasztalható e két képzési koncepció között.

Az iskolák megkülönböztetése érdekében, a nemzetközi eligazodás meggyorsítására a következők ajánlják: „Határozzák meg az előtanulmányi évek számát és ezt jelölik számmal; határozzák meg a gyakorlati oktatás szintjét, ezt jelölik betűvel; állapítsák meg a tanulmányok folytatásához szükséges évek számát és ezt jelölik ismét számmal; a mérnöki iskolák jele legyen „E”, a technikai iskolák jele legyen „T”, a szakmunkásiskolák jele legyen „V”. — Például: 6 V 4, ez. olyan iskola,

* A továbbiakban a fejezet a technikai oktatás változatairól megállapítja, hogy azok oktatási formái általában eltérőek.

ahol négy évig képzik azokat a szakmunkástanulókat, akik előzőleg hat évig jártak mindennapos iskolába. Vagy: 9 T 4, négyéves technikusképzés, 9 éves előképzés után. — Vagy: 12 E 5, ötéves képzési idejű egyetem, amely 12 évi előképzettséget követel. — Ezeket a jelzéseket kiegészíthetjük a következő jelekkel: a szintet jelző betű után „A” mezőgazdasági jellegű iskola, „C” kereskedelmi jellegű iskola, „I” ipari jellegű iskola. A két nagybetű közé újabb kisbetűs jelet tehetünk zárójelbe: (pt), ez azt jelenti, hogy ezen évek száma nem teljes mértékben jelent iskolai oktatást, csak részben. Az (s) — azt jelenti, hogy a gyakorlati képzés az iskolán kívül az üzemben folyik.”

Hazai viszonylatainkkal való összehasonlítás céljából érdemes bemutatni az anyag függelékében közölt táblázatot a szakmai-technikai iskolák típusairól:

idő 700 óránál ne legyen kevesebb. Kiképzésük alatt tanuljanak: biológiát, pszichológiát, erkölcsant, általános és szakmai egészségtant, didaktikát, módszertant, neveléstant, iskolaszervezettant, népi és emberi kapcsolatokkal foglalkozó anyagot, rajzot, és vegyenek részt pedagógiai szemináriumokon. Az ilyen tanfolyamok befejezése után folyamatosan kell biztosítani a pedagógiai munkába állított dolgozók továbbképzését és nem szabad megengedni azt, hogy a tanfolyamokon való részvételük ideje alatt gazdaságilag hátrányos helyzetbe kerüljenek.

A technikai iskolák oktatási módszereiről szóló fejezetben különösen a gyakorlati oktatásnak — mint az ismeretek alkalmazásának — fontosságát hangsúlyozzák. Javasolják, hogy mindenütt vizsgálják meg a szakmai képzés módszereinek kérdéseit a következő témaösszeállításban:

	Tervező mérnök	Üzemi	Technikus		Minősített szakmunkás	
Az előképzettség ideje	12	12	12	9	6—7	
A tanulás ideje (években)	4—5	3—4	1—2	3—4	3—4	
Az iskolák jelzései vagy	12E4 12E5	12E3 12E4	12T1 12T2	9T2 9T3	6V3 6V4	
A képzési idő óraszámja összesen vagy	4200 5500	3200 4200	1200 2600	3600 5000	3600 5000	
A gyak. fogl. ideje (műhely, labor stb.) vagy	300 500	1200 2000	600 1200	1000 2000	1800 2500	
Kategóriánként	Tud. alapism.	40	30	30	20	15
A tárgyak megoszlása % -ban	Ált. ism.	10	10	10	20	15
	Spec. ism.	50	60	60	60	70
Az iskolán kívül töltendő munkahónapok száma	0—12	6—12	0—6	0—6	0—6	

Az UNESCO ajánlás további két fejezete a tanulókkal és a pedagógus személyével foglalkozik. Megállapítják, hogy általában problematikus a megfelelő felkészültségű pedagógusok biztosítása a technikai oktatásban. Legnehezebb a gyakorlati oktatás területére találni megfelelően képzett pedagógust. A konklúziókban részletesen kitérnek a felső- és középfokú technikai iskolák oktatóinak képzésére is és a velük szemben támasztott követelményekre. Itt ismét mutatkozik bizonyos egyoldalúság, mert a szakmunkásképzés pedagógus-utánpótlásáról — amely ugyancsak fontos kérdés — alig tesznek említést. Az ajánlás szerint a szakmai pedagógusok kiképzésére fordított

a) A technikai oktatás speciális pedagógiája és annak vezérelvei;

b) az iskolák általános szervezeti és módszertani kérdései; az oktatók személye és az iskola légköre; a műszaki képzés módszertana, ezen belül: a gyakorlati munkák tanításának módszertana, a szakma elemzése, az érzékszervek gyakorlása; a tudományos és a technikai tárgyak tanításának kérdései; osztályozása a műszaki oktatásban stb.

A kilencedik fejezet a technikai oktatás kutatásáról szól. Megállapítják, hogy a tudományos kutatásnak elsősorban a szakmai-technikai oktatás számára készült tantervek problémáival kell foglalkoznia. Gyakran a

munkák kategorizálása és az annak megfelelő képzés a kutatás tárgya. Gondot kell fordítani a szakmunkások képzésének kutatására is. Meg kell állapítani továbbá azokat az igényeket, amelyek a mérnökök és technikusok, valamint a szakmunkások számára vonatkozóan jelentkeznek. Pedagógiai vonatkozásban a kutatás a technikai oktatás minden szintjére terjedjen ki. Foglalkozzék a kisüzemek képzési lehetőségével, terjedjen ki az üzemekben folyó szervezett oktatás kérdéseire, valamint a klasszikus oktatási formákra is. A szakmai képzés úttörői eddig a hagyományos iskolák pedagógiai kutatásait és azok módszereit használták fel a gyakorlati oktatás vizsgálatában. Szükséges azonban az is, hogy a kutatás új módszereit is számba vegyék és alkalmazzák, hiszen a technika és a technikai oktatás fejlődése egyre újabb igényeket vet fel.

A konklúziók szerint a kutatás három területre terjedjen ki: a) a technikai oktatás programjára, tanterveire, b) a technikai oktatásban alkalmazott eljárásokra, c) a pedagógiai kutatások módszereire.

Végül az UNESCO ajánlás utolsó, 10. fejezete a nemzetközi együttműködés további fejlesztésével foglalkozik. Megállapítják, hogy: „1. Biztosítani kell az egyes országok között a technikai oktatással kapcsolatos információk és dokumentációk cseréjét. 2. Szemináriumokat és munkacsoportokat kell szervezni a technikai oktatás kérdéseinek felkutatására, meghatározott tárgykörökkel. 3. Biztosítani kell a technikai oktatás területén a magas fokon minősített és a gyakorlati tevékenységet folytató személyek cseréjét az egyes országok között, az érdekelt kormányok oktatási költségkeretének terhére.”

Amint látjuk, az UNESCO által kiadott vitaanyag a technikai oktatás problémáiról eléggé széles körű.

Vizsgáljuk meg még azt is, hogy a szocialista országok között (azok sajátos, a kapitalista viszonyoktól minőségileg eltérő helyzete következtében), milyen szorosabb együttműködés alakult ki eddig a szakmai-technikai képzés problémáival való foglalkozás területén.

A Német Demokratikus Köztársaság 1960 elején Lipcsében tartotta meg III. szakmunkásképzési kongresszusát. A szocialista országok képviselőinek részvételével tartott szemináriumon ugyanakkor megvitatták a szakmai képzés, ezen belül a szakmunkásképzés tapasztalatainak rendszeres cseréjét biztosító nemzetközi szerv létrehozását, valamint annak szervezeti formáját is.

Ez a nemzetközi tanácskozás mindenkéltől azt a célt szolgálta, hogy a megjelentek javaslatokat tegyenek a szocialista országok közti tudományos együttműködésre és ennek megfelelően megteremtse a munka nemzetközi összehangolásának szervezeti és gyakorlati feltételeit.

Eddig ugyanis a szakmai-technikai képzésben csak kétoldalú kapcsolatok teremtődtek egy-egy ország között a kulturális egyezmények alapján (küldöttségeserek, kölcsönös tájékoztatás). Az érdekelt országok természetesen ebből is sokat hasznosítottak, azonban már megmutatkozott, hogy a jövőben szélesebb körűen kell a kapcsolatokat tovább fejleszteni.

A nemzetközi szeminárium úgy határozott, hogy a szakmai-technikai képzés széles területén belül egyelőre csak a szakmunkásképzéssel kíván foglalkozni, továbbá, hogy a felállítandó nemzetközi szerv kialakításával kapcsolatos feladatok irányítására ZELENKO elvtársat kéri fel.

Ezen a konferencián határozták el azt is, hogy még 1960-ban megtartják az európai és ázsiai szocialista országok részvételével az első nemzetközi szakmunkásképzési pedagógiai szemináriumot.

A Lipcsében hozott határozatoknak megfelelően 1960 májusában Berlinben tartották meg a szocialista országok első nemzetközi szakmunkásképzési pedagógiai szemináriumát. A szemináriumon a Szovjetunió és Kína, valamint az európai népi demokratikus országok — Albánia kivételével — képviseltették magukat.

A szeminárium napirendjén először az országok szakmunkásképzésének alapkérdései szerepeltek, különös tekintettel a szakmák elemzésére, az országok szakmunkásképzési jegyzékére, az óra- és tantervekre. A második szakaszban a további nemzetközi együttműködést vitatták meg.

Az első napirendi pontban szereplő „szakmai elemzés” azt vizsgálja, hogy milyen új szakmákban szükséges tanulóképzés. Ennek segítségével biztosíthatjuk, hogy a szakmunkásképzés a népgazdaság fejlődése által megkövetelt igényeknek eleget tudjon tenni.

A szakmai elemzéseknek azonban nemcsak az újonnan létrejött szakmáknál van szerepe, hanem a meglévő szakmák felülvizsgálatánál is. Vagyis szükséges állandóan figyelemmel kísérni, mely szakmáknak változott meg a tartalma, illetve, hogy az egyes üzemek rekonstrukciója mely szakmákban teszi szükségessé a jelenlegi képzés tartalmának korszerűsítését. Vagy hogy van-e lehetőség két vagy több szakma összevonására, esetleg egyes szakmákban a képzés megszüntetésére stb. Ugyanis a munkások szakmai profiljának, valamint a szakmai munkamegosztás jellegének gyors változása az utóbbi években lehetővé tette, hogy lényegesen csökkentse a szakmák számát. Például a Szovjetunióban a régebbi 2888-féle szakmát jelenleg 187 szakmára vonták össze (ezekben a szakmákban a munkások összlétszámának 62,7%-a érdekelt).

Az első nemzetközi szakmunkásképzési pedagógiai szeminárium azért is tűzte napirendjére a szakmai-elemzést, mert a szocialista

országokban az utóbbi években egyre szélesebben és megalapozottabban folynak azok a kutatások, kísérletek, amelyekkel igyekeznek biztosítani, hogy a szakmunkásképzés a népgazdasági követelményeknek minél jobban megfelelhessen.

A végzett kísérletek és elemző módszerek igen változatosak.

Romániában például kutatómunkát végeznek annak megállapítására, hogy a tanulók gyakorlati kiképzésének jelenlegi formái megfelelnek-e a haladó technikának? Kutatásaikkal arra akarnak feleletet adni, miként sikerült a tanulóknak a kezűgyesség kialakítása, mennyire tudják a tanulók az élenjáró munkamódszereket alkalmazni? A kutatómunkába bekapcsolódott a bukaresti, a jassy-i és a kolozsvári egyetem pszichológiai tanszéke, valamint a bukaresti Pszichológiai Intézet. Kutatási módszereik: a megfigyelés, a különböző munkások munkájának elemzése, a feltehető reflexek alapján végzett pszichológiai kísérletek stb.

Lengyelországban az esztergályos és lakatos szakmát vizsgálták abból a szempontból, hogy milyen termelési feladatokat teljesítenek ezen szakmákban az üzemek szakmunkásai. Az oktatott ismeretek és készségek közül melyek váltak feleslegessé a szakma fejlődése következtében? Milyen ismeretekre és kísérletekre van szükség a továbbiakban? Ezek közül melyek követelnek elmélyültebb oktatást? stb. A vizsgálatot 20 üzemben végezték kérdőívek és közvetlen megfigyelések alapján. A vizsgálatok során megállapították pl., hogy a 40-féle lakatos szakma túl sok a szakmunkásképzés számára. Az elvégzett kísérletek alapján összevonásukat végezték az lakatos és forgácsoló szakmákban.

Az NDK-ban is hasonlóan tervezik, illetve végzik a szakmai képzés problémáinak kutatását és ezen belül a szakmai elemzést is. Vizsgálják például az egyes üzemekben, hogy a népgazdasági tervben 1965-ig milyen feladatokat kell az elemzésre kijelölt üzemnek elvégeznie. Ezen belül elemzik az üzem tipikus termelését és a szakma jelentőségét a termelésben, az üzem műszaki fejlettségét, az üzem munkamegosztást, az üzem technológiáját. Összegyűjtik továbbá azokat a problémákat, amelyek a jelenlegi szakmunkásképzésből adódnak, valamint azokat a követelményeket, amelyeket a gazdaság fejlesztése támaszt a szakmunkásképzéssel szemben, azaz rögzítik azokat az általánosítható tényeket, amelyek meghatározzák a kérdéses szakmák jelenlegi és perspektivikus összetételét, tartalmát és rögzítik az üzemeknek a szakmunkásképzés javítására irányuló javaslatait.

Magyarországon a szakmák elemzésének alapkérdéseivel való foglalkozásra 1957 után a Munkaügyi Minisztérium megalakulása után került sor. Sajnos azonban, nálunk nincsen a

szakmai-technikai képzéssel foglalkozó tudományos intézet, amely ezeket a széles körű problémákat központilag összefogná és a kutatást rendszeresen és összehangoltan végezné.

Az első nemzetközi pedagógiai szeminárium második napirendi pontja a további nemzetközi együttműködés kérdéseinek, formáinak és eszközeinek megvitatását tűzte ki célul. A Német Szakoktatási Intézet dolgozói (és részben a megelőző lipcei kongresszus résztvevői is) az együttműködésre a következő formákat javasolták: 1. évente két alkalommal szeminárium rendezése; 2. a szocialista országok szakmunkásképzését ismertető közös könyv kiadása; 3. egy-egy iparágra vagy szakmára korlátozott megbeszélések; 4. szakpedagógiai nemzetközi bizottság létesítése; 5. állandó kutatócsoportok megbízása; 6. nemzetközi szakpedagógiai dokumentációs központ létesítése; 7. nemzetközi kutatóintézet felállítása.

E szervek létesítése 1960-tól kezdődne és 1965-ig folyamatosan tartana. A feladatok megvalósítása szintén 1960-ban kezdődne.

A nemzetközi szeminárium elnöksége az együttműködésre vonatkozóan a következőket javasolta: *a)* dolgozzunk ki néhány éves távlati tervet, *b)* ne szervezeti, hanem elsősorban tartalmi kérdésekkel foglalkozzunk, *c)* a tanácskozásokon alapvető problémákat tisztázzunk és azokat foglaljuk írásba, *d)* a szocialista országok illetékes szervei és intézményei a legmesszebbmenőkig segítsék a feladatok közös megoldását.

A szakpedagógiai nemzetközi bizottság létesítésére vonatkozó javaslat a leglényegesebb határozata volt a kongresszusnak. Ennek a bizottságnak volna a feladata, hogy az együttműködést minden vonatkozásban megtervezze, irányítsa és koordinálja. Tulajdonképpen csücszerve lenne és távlati terv alapján dolgoznék. Ez a bizottság adná meg az egyes országoknak, kutatócsoportoknak az elvégzendő feladatokat. Mivel a különböző pedagógiai kérdések feltárása, tisztázása általában hosszabb időt kíván, ezért a vizsgálatot végző csoportok részére hosszabb időre szóló megbízást adnának. E csoportok részére a feladatokat a szakpedagógiai nemzetközi bizottság jelölné meg és ez a szerv adná ki a megbízást is.

A kutatóintézet tulajdonképpen a nemzetközi bizottság szerve lenne, amely a kutatást, a pedagógiai anyagok összegyűjtését, rendezését és vitára való előkészítést végezné. Szerepe és feladata igen nagy jelentőségű lenne, mert a szakmai-technikai képzés lemaradását a pedagógiában csak nagyon szoros és jól megtervezett közös munkával tudjuk behozni.

Ugyanakkor már eddig kiadott és a jövőben kiadandó dokumentációk, tantervek, könyvek kölcsönös felhasználhatóságát segítené egy dokumentációs központ létesítése is.

A hozzászólásokból kiderült, hogy elvileg minden ország egyetért a javaslatokkal. Néhány szervezeti és technikai kérdésben azonban további eszmecsere van szükség. Például a nemzetközi bizottság létesítését illetően szükséges további megbeszélés. Mint már említettük, felmerült az is, hogy a KGST keretében lehetne ezt megvalósítani, létrehozva azon belül egy olyan csoportot, amely a szakmai-technikai képzés nemzetközi bizottságának feladatait elvégezné. Ezért szükséges még további tanácskozás, hiszen olyan szervről van szó, amelynek igen szerteágazó feladatakat kell majd megoldania, és ezért az előzetes jogi, gazdasági és pénzügyi kapcsolatok tisztázása nélkülözhetetlen.

A tartalomra nézve is megállapodás történt úgy, hogy néhány éves távlati terv kerüljön kidolgozásra, amelybe elsősorban a világnézeti nevelés és a gyakorlati oktatás kérdéseit tűznék napirendre. Többen hangsúlyozták, hogy a pedagógia eddigi eredményeinek alkalmazása a szakmai képzésben csak akkor fog nagyobb

léptékkel előbbre jutni, ha valamennyi résztvevő ország összefog és a feladatokat együtt oldja meg.

A kezdeti lendület után eltelt eddigi két évben azonban kevés esemény történt ezen a területen. A KGST illetékesi sem hagyták jóvá a szakmai-technikai képzéssel foglalkozó bizottság létrehozására irányuló javaslatot.

Igy jelenleg sokkal több a rendelkezésünkre álló, de még feldolgozatlan gyakorlati tapasztalat a szakmai-technikai képzésben, azaz sokkal fejlettebb az iskoláztatásnak ez a típusa, mint a vele való elméleti-tudományos foglalkozás. Ez a helyzet azonban sokáig nem tartható, hiszen a szakmai-technikai képzés továbbfejlesztése — a technika egyre rohamosabb fejlődése mellett — már nem nélkülözheti a képzés tartalmának, törvényszerűségeinek, korszerű folyamatának, leghatékonyabb módszereinek tudományos feltárását, illetőleg alkalmazását.

JAKUBOVITS ELEK

ELMEEGÉSZSÉGVÉDELEM A NEVELÉSBEN

Az utóbbi években egyre gyakrabban jelennek meg külföldön olyan könyvek, gyűjteményes kiadványok, amelyek a mentális egészség — különösen a gyermekek mentális egészségének — kérdésével foglalkoznak. Valamennyinek célja: olyan hatékony elmeegészségvédelmi szervezetet, intézményeket, gyógyító-nevelő, tanácsadó módszereket kialakítani, amelyeknek működése és alkalmazása következtében egy mentálisan egészségesebb fiatal nemzedék növekszik fel és áll helyt az élet, a tanulás és a munka minden területén.

Mi az oka ennek és miért van szükség erre?

Bár a II. világháború befejezése óta közel két évtized telt el, még ma is számos tünet és adat figyelmeztet arra, hogy ifjúságunk idegrendszeri működésében, szociális alkalmazkodásában, általában értékmegvalósító magatartásában, életvezetésében olyan zavarok is mutatkoznak, amelyek semmiképpen nem jellemzőek egy rendezett és konszolidált békeviszonyok között élő és dolgozó ifjú nemzedékre. A probléma súlyát egyáltalán nem enyhíti, hogy mindez nem országos, hanem világjelenség és hogy hazánk ifjúságának mentális egészségi állapota egyes országokénál talán még jobb is. Minden óvodában, iskolában, ipari tanuló-intézetben számos olyan gyermek található, akik a családi élet rendellenességei, állandóbb jellegű „ideges” tünetek, társas beilleszkedési nehézségeik miatt a szokványos és átlagos nevelési eszközökkel nem nevelhetők. Ezek az eseteken túl is azonban, minden gyermek számára egyaránt, fontos, hogy a mai élet gyorsabb ritmusához, fejlődő

gazdasági, társadalmi rendünk törvényszerűen nagyobb követelményeihez sikerrel, egészségének, idegrendszerének károsodása és jellemének torzulása nélkül nőjön hozzá. Ezeknek a problémáknak és feladatoknak a megoldásában nyújt segítséget az elmeegészségvédelem.

Az *elmeegészségvédelem* „nem külön, elhatárolt tárgykörrel rendelkező tudományág, hanem egy mindent — jelen esetben a *nevelést — átjáró elv, egy törekvés és egy szempont*”, amely segít az ember biológiai és pszichológiai egyensúlyának és egészségének megőrzésében, fenyegető környezeti ártalmak elhárításában és a nem megfelelő társas viselkedésformák helyreigazításában egyaránt. Az elmeegészségvédelem elsősorban *egy nevelői beállítottság*, amely a mindenkori nevelői magatartást befolyásolja. Az elmeegészségvédelem foglalkozik azokkal a tényekkel, feltételekkel, azzal a technikával és szükséges bölcsességgel, amely a gyermekek és az ifjak elmebeli egészségét elősegíti. „Az *elmeegészség — Bonney* megfogalmazásában — olyan állapot, amely harmonikus és hatékony életre vezet.” Széles körű fogalom ez, amelyik a fizikai, a szellemi és a szociális aspektusokat egyaránt magában foglalja.

Az elmeegészségvédelmi mozgalom immár fél évszázados. Legutolsó nagy világméretű összefogása a *Nemzetközi Elmeegészségügyi Év (1959/60)* megrendezésében jutott kifejezésre. Ebben az ifjúság nevelésében megalósuló elmeegészségvédelem is fontos szerepet kap. A helyszűke miatt csupán ízelítőül négy könyvre utalunk, amelyek közvetlenül ezekkel a problémákkal foglalkoznak.